

Araştırma

Makale Geliş Tarihi:08.02.2017
Makale Kabul Tarihi: 24.05.2017

MANİSA'DA TOPLUMUN SOSYAL HİZMET MESLEĞİNE İLİŞKİN FARKINDALIĞI VE TUTUMU: KARŞILAŞTIRMALI BİR ARAŞTIRMA*

Public Awareness and Attitude toward Social Work in Manisa: A Comparative Research

Cemre BOLGÜN*

Fatih ŞAHİN**

Hakan BAYDUR***

* Arş. Gör., Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

** Prof. Dr., Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

*** Yrd. Doç. Dr., Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

ÖZET

Bu çalışmada toplumun üyelerinin sosyal hizmet meslek ve disiplini konusundaki farkındalığının ölçülmesi, toplumun farklı kesimlerinin mesleğe ilişkin bilgi düzeylerine ve tutumlarına ilişkin bir çerçeve çizilebilmesi amaçlanmaktadır. Araştırma Manisa kent merkezinde küme örnekleme yöntemi ile seçilen 18 yaş üzeri 500 kişi üzerinde ilişkisel tarama tasarımıyla kesitsel olarak yürütülmüş bir çalışmadır. Araştırmada katılımcılardan öz bildirim dayalı, yapılandırılmış bir anket formu aracılığıyla veriler toplanmıştır. Bu kapsamda katılımcıların temel sosyo-demografik bilgilerinin elde edilmesinin yanı sıra, katılımcıların sosyal hizmete ilişkin bilgilerini ve tutumlarını ölçmeye yönelik sorular sorulmuştur. Araştırmanın verileri 2015 yılının Aralık ayında yüz yüze görüşme yöntemi ile elde edilmiştir. Araştırmanın veri işleme ve çözümlenme aşaması SPSS 15.0 aracılığıyla yapılmıştır. Karşılaştırmalı bulguların analizinde Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis H testlerinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda, katılımcıların %53'ünün daha önce sosyal hizmet mesleğini duymamış olduğu görülmektedir. Bununla birlikte sosyo-ekonomik durumu daha iyi olan bireylerin bilme ve tutum puanlarının daha yüksek olduğu; sosyal hizmet mesleğini daha önce duymuş ve sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmış olanların da bilme ve tutum puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Sosyal hizmet mesleği toplumla çalışan, toplumla ilgili bir meslektir. Bu yüzden, toplumun sosyal hizmeti ve sosyal hizmet uzmanını tanıması, çalışma alanlarını, çalışma gruplarını, rol ve görevlerini bilmesi, mesleğe ve meslek elemanına karşı olumlu tutum geliştirmesi oldukça önemlidir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Hizmet, Sosyal Hizmet Uzmanı, Sosyal Hizmet Algısı, Sosyal Tutum, Sosyal Hizmetin Bilinirliği

---

* Cemre BOLGÜN'ün Toplumun Sosyal Hizmet Uzmanlarına İlişkin Görüş ve Düşüncelerinin İncelenmesi: Manisa Örneği isimli Yüksek Lisans Tezinden Üretilmiştir

ABSTRACT

This study aims to measure the level of public awareness toward social work profession and discipline as well as to create a frame about the knowledge and attitudes of different segments of the society. The research is a cross-sectional study that has been conducted in the city centre of Manisa , by cluster sampling method. It was carried out with 500 individuals over 18. Data was collected through a structured questionnaire based on self-reports of participants. In this context, basic socio-demographic information of the participants was obtained. In addition to that, some questions were asked in order to evaluate the knowledge and attitudes of the participants toward social work. Research data was obtained through face to face interviews in December 2015. The data processing and analysis stage of the study was conducted with SPSS 15.0. In analysing the comparative findings; Mann-Whitney U and Kruskal-Wallis H tests were used. The data obtained in this study shows that %53 of respondents hadn't heard of social work profession before. It is determined that the knowledge and attitude of those who have a better socio-economic situation, and those who heard about social work profession and met with a social worker are higher. Social work is a profession related to public and works with each member of society. For this reason, it is crucial that public know about social work, social workers and their work areas, working groups, roles and tasks as well to develop positive attitude toward social work and social workers.

Key Words: Social Work, Social Workers, Perception about Social Work, Social Attitudes, Awareness about Social Work

GİRİŞ

İnsanoğlu tarihin ok eski dnemlerinden beri engelliler, yoksullar gibi toplumdaki olanak ve hizmetlerden yeteri kadar yararlanamayan kişilere yardım etmeyi dşunmüştr (Kongar, 1972, s. 147). Özellikle insanlığın ilk dönemlerinde, aile ve kabile reislerinin başlıca rolü, idare ettikleri kişileri vahşi hayvanlara ve hemcinslerine karşı korumaktır. Yerleşik hayata geçilmesi ve dinlerin ortaya çıkmasıyla ise dezavantajlı bireylere yardım etme sorumluluğunu din görevlilerinin almaya başladığı görülmektedir. Dini inancın bu alandaki rolüne değinen Friedlander (1966, s. 12), amacın yaratıcının sevgisini kazanmak ve sonsuz hayat için sevap işlemek olduğunu belirtmektedir. Öbür taraftan Türkoğlu (2013, s. 275), sosyal devlet uygulamalarının kökenini, ilkağlarda Antik Yunan ve Roma'ya dayandırırken, buradaki sosyal yardım ve sosyal güvenlik faaliyetlerinin amacının ayrıcalıklı

sınıfların menfaatlerinin korunması olduğunu belirtir. Benzer bir çabayı özellikle on dokuzuncu ve yirminci yüzyıllarda alınan sosyal yardım ve sosyal güvenlik önlemlerinde de görmek mümkündür. Bu çerçevede göz önüne alındığında; dezavantajlı olarak kabul edilecek gruplara yardım etme isteğinin arkasında üç belirgin sebebin varlığından söz etmek mümkündür. İlki boyunduruğu altındakileri koruma isteğidir. İkincisi, özellikle tek tanrılı dinlerle daha yaygın hale gelen, yardımseverlik ve hayırseverlik fikridir. Sonuncusu ise ayrıcalıklı grupların menfaatlerinin korunması amacına yöneliktir.

On sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllarda Dünya’da ortaya çıkan Sanayi Devrimi’nin kurguladığı yeni Dünya düzeni toplumsal sorunların şiddetini arttırmasına sebep olmuştur. Geleneksel kurumların karşılık olamadığı bu sorunların önüne geçilmesi yolunda ise sosyal hizmetin* profesyonel bir meslek ve disiplin olarak ortaya çıkması ve işlev kazanması ihtiyacı doğmuştur. Başlangıçta, özellikle hayırseverlik teşkilatı cemiyetlerinin katkılarıyla sosyal hizmet eğitimi alanında on dokuzuncu yüzyılın sonlarında yaşanan gelişmeleri alanda söz sahibi olma arayışı izlemiş, yirminci yüzyılın ortalarında meslek içinde yaşanan tartışmaların ardından sosyal hizmet bir meslek ve disiplin olarak kendini kabul ettirmiştir. Bununla birlikte, meslekleşme sürecinin başlangıcından bugüne sosyal hizmet meslek ve disiplininin yapısında da bazı değişiklikler olmuştur. Sosyal hizmetin uygulama alanları farklı dönemlerde toplumsal ihtiyaçlar ve bazen de meslekleşme sürecinin gerektirdiği zorunluluklar çerçevesinde genişlemiştir. Örneğin; II. Dünya Savaşı’nın ardından askeri ortamlarda sosyal hizmet ihtiyacı doğmuştur. Bununla birlikte zaman içinde adli sosyal hizmet, okul sosyal hizmeti, iş ortamlarında sosyal hizmet gibi çeşitli sosyal hizmet uygulama alanları gelişmiştir. Burada, sosyal hizmet mesleğinin toplumun bütün kesimlerine yardımcı olmayı hedeflediğini ve bütün kesimleriyle çalıştığını belirtmekle beraber geçmişten günümüze çocuk koruma alanı, yoksulluk, engellilik ve bakıma muhtaçlar gibi bazı çalışma alanlarının sosyal hizmet mesleğinin daha fazla odağında olduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır.

Öbür taraftan, Türkiye’de sosyal hizmetin profesyonelleşmesi 1959 yılında kurulmuş olan Sosyal Hizmetler Enstitüsü altında Birleşmiş Milletler’in itici gücüyle 1961 yılında kurulan Sosyal Hizmetler Akademisi ile başlamış (Kongar, 1972, s. 164),

---

* Meslek ve disiplinin adı için bazı meslek elemanı ve akademisyenler “sosyal çalışma” tümcesini tercih etmektedirler. Bununla birlikte, bu çalışmada meslek ve disiplinin ismi için “sosyal hizmet” meslek elemanı için ise “sosyal hizmet uzmanı” tümceleri kullanılacaktır.

böylece profesyonel meslek elemanları yetiştirilmesi için ilk sosyal hizmet okulu açılmıştır. Türkiye’de sosyal hizmet eğitiminin başlangıcının da çok öncesinden itibaren sosyal hizmetin temel odağının çocuklar, yoksullar, engelliler ve diğer bakıma muhtaçlar üzerinden yürüdüğü düşünülmektedir. Meslekleşme süreci çerçevesinde ise toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda birçok alana yayıldığı ve toplumun her kesimini odak almaya yöneldiği belirtilebilir.

Sosyal hizmetin Türkiye’de yarım yüzyıldır sürdürdüğü meslekleşme sürecinin yanı sıra son yıllarda yaşanan yenilenme ve değişim süreci içerisinde yaşadığı birtakım zorluklar söz konusudur. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma geleneği, sosyal hizmet alanına dışarıdan yapılan müdahaleler; halen mesleğin ismi konusunda tartışmaların sürmesi ve ülkede bütün sosyal hizmet camiasını temsil eden mevcut bir çatı kuruluşun bulunmaması Türkiye’de sosyal hizmetin meslekleşme sürecinde halen mücadele etmesi gereken önemli zorluklardandır. Belki de bunların hepsinden önce meslekleşme süreci açısından dikkatle incelenmesi gereken bir önemli nokta da (Türkiye’de şu ana kadar tamamen gözden kaçırılmasına rağmen) toplumdaki bireylerin sosyal hizmet meslek ve disiplinine ilişkin algılarının nasıl olduğu, mesleğin ve meslek elemanının ne kadar tanındığı, bilindiği ve onlara karşı nasıl bir tutum geliştirildiğidir. Zira sosyal hizmete ilişkin olarak toplumun kafası karışıkça, yanlış bilgilendirilmişse veya sosyal hizmete karşı düşmansa, meslek ihtiyacı olanlara yardım etme görevini yerine getirme konusunda güçsüz kalır (LeCroy ve Stinson, 2004, s. 164).

Sosyal hizmetin meslekleşme sürecinde başta Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmak üzere Batı Avrupa, Avustralya, İskandinavya ve Balkanlarda toplumun sosyal hizmeti ve sosyal hizmet uzmanını nasıl gördüğü, onlara karşı nasıl tutum geliştirdiği yönünde birçok çalışmanın yapıldığı görülmektedir (Alperin ve Benedict, 1985; Andrews, 1987; Condie, Hanson, Lang, Moss ve Kane, 1978; Dennison, Poole ve Qaqish, 2007; Freeman ve Valentine, 2004; Gibelman, 2004; Knežević ve Butler, 2003; LeCroy ve Stinson, 2004; Olin, 2013; Pollack, 1991; Tower, 2000). Önceleri sosyal hizmet mesleğine ilişkin bilgi düzeyini ölçmeye yönelik olarak yapılmış bu çalışmalar zaman içinde geliştirilmiştir. Böylelikle müracaatçı gruplarının, sosyal hizmet uzmanlarının çalıştırıldığı kurum yöneticilerinin ve diğer bazı grupların görüşleri incelenmiş; filmler ve dizilerde sosyal hizmet uzmanlarının nasıl temsil edildiği gibi alanın ve meslek elemanının medyada nasıl temsil edildiğine dair çalışmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar 1950’lerde başlamış ve 2000’li yıllardan sonra da devam etmiştir. Böylece mesleğin tanınırlığı ve toplum nezdinde mesleğin

ve meslek elemanının itibarı hususunda ne gibi gelişmeler yaşandığı, yani mesleğin toplum gözündeki gidişatı takip edilebilmiştir. Bunun sonucunda da olumsuzlukların ve eksikliklerin giderilmesi yolunda adımlar atılması kolaylaşmıştır.

Bu çerçevede, meslek ve disiplinlerin inşası aşamasında toplumun alana bakışı kritiktir. Özellikle de birey ve toplumla çalışan sosyal hizmet gibi meslekler için... Türkiye’de de bazı mesleklere dair bakış açılarının ve tutumların belirlenmesine ilişkin çalışmalar yapılmıştır (Çınar ve Demir, 2009; Demirbaş ve Demir, 2014; Özdemir, 2006; Yenen, 2012). Bununla birlikte sosyal hizmet mesleği söz konusu olduğunda henüz ülkemizde yapılmış böylesi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Sosyal hizmet mesleğinin işlevselliğinin artmasını mümkün kılan önemli bir unsur hiç şüphesiz mesleğe olan talebi artırmaktır. Talebi artırmanın önemli bir adımı da elbette öncelikle tanınırlığını artırmak olacaktır. Buna ek olarak, şunu belirtmek gerekir ki, sosyal hizmet mesleği, toplumsal desteğe ve toplumdaki bireylerin güvenine sahip olduğu takdirde mesleki hedeflerini gerçekleştirme konusunda daha güçlü olacaktır. Toplumsal destek sağlamak ve toplumdaki bireylerin güvenini kazanmak ise toplumu anlamakla başlar. Bu kapsamda toplumun sosyal hizmeti ve sosyal hizmet uzmanlarını nasıl gördüğünün değerlendirilmesinin ardından sosyal hizmet mesleğine ilişkin farkındalığı arttırmaya yönelik çalışmalar daha bilinçli bir biçimde yapılabilecek, bunun sonucunda ise, mesleğe ve meslek elemanına ilişkin toplumsal tutum olumlu yönde etkilenebilecektir. Bu düşünceden yola çıkılarak, bu çalışma ile sosyal hizmet meslek ve disiplininin gelişimi, güçlendirilmesi, sosyal hizmet uzmanlarının sosyal ve politik güç elde etmeleri adına gelecekte atılması gereken adımlar konusunda meslek ve disipline bir ayna tutulabileceği düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırmanın amacı Manisa kent merkezinde yaşayan yetişkinlerin sosyal hizmeti ve sosyal hizmet uzmanını bilme durumları ile bunlara yönelik tutumlarını saptamak, bu tutumları etkileyen faktörleri karşılaştırmaktır. Araştırma nicel tarama modelleri içerisinde yer alan ilişkisel tarama yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Bu tarama çalışmasının veri toplama aşaması 2015 yılının Aralık ayı içerisinde Manisa'nın merkez ilçeleri olan Yunusemre ve Şehzadeler’de gerçekleştirilmiştir.

Araştırma evrenini bu ilçelerde yaşayan 18 yaş üzeri bireyler oluşturmaktadır. Veri toplanan ilçelerin hem sanayi hem tarım bölgesi olması, bununla birlikte kamu ve özel sektörde çalışan birçok farklı bireyi barındırması açısından, araştırma kapsamında toplumun farklı kesimlerine ulaşılmasına imkan sağlamıştır. Örneklem büyüklüğünün hesaplanması aşamasında Türkiye’de daha önce böyle bir çalışmanın yapılmamış olması göz önüne alınmıştır. Bu yüzden sosyal hizmet meslek ve disiplinini bilme sıklığı %50 olarak kabul edilmiştir. Araştırmanın sapma düzeyi %5, α yanılma düzeyi 0,05 olarak belirlenmiştir. Veri toplama aşamasında kolaylık sağlaması açısından çalışmanın küme örnekleme yöntemi ile yürütülmesine karar verilmiştir. Bu yüzden Hox (2010, s. 164-170)’un tasarım etkisi hesaplama yönteminden yararlanılmış ve hesaplama sonucu tasarım etkisi 1,2 olarak hesaba katılmıştır. Bu koşullarla Manisa kent merkezinde 323.330 kişilik evren (TÜİK, 2015) için ulaşılması gereken en küçük örnek büyüklük 461 kişi olarak hesaplanmıştır. Yedeklerle birlikte, araştırma kapsamında araştırmaya kabul edilme ölçütlerine uyan ve araştırmaya katılmaya gönüllü 500 katılımcıdan veri toplanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri öz-bildirime dayalı, yapılandırılmış bir anket formu aracılığıyla toplanmıştır. Literatür taraması sonucu anket taslağı oluşturulmuş, sonrasında sosyal hizmet meslek ve disiplininin Türkiye’deki yapısı dikkate alınarak, anket taslağı üzerinde çalışılmış ve ankete ilk hali verilmiştir. Bu aşamada Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı’na ait sosyal hizmet uzmanının görev ve sorumluluklarının belirlendiği mevzuat incelenmiş ve anketin geliştirilmesi amacıyla öncelikle bu ilgili mevzuattan faydalanılmıştır. Oluşturulan taslak anket ile alana çıkılarak, rastgele seçilen gönüllü bireylerle 15 adet ön denemenin yapılmasının ardından, ankete gerekli uyarlamalar yapılmış, bunun ardından da anket formunun uygunluğunu ve anlaşılabilirliğini ölçmeye yönelik bir uzman paneli düzenlenmiştir. Bu kapsamda; bir yıldan uzun süre alanda çalışmış veya çalışan sosyal hizmet uzmanlarından ve sosyal hizmet bölümlerinde çalışmış veya çalışan akademisyenlerden oluşan on kişi ile bir uzman paneli görüşmeleri yapılmıştır. Bu görüşmelerde katılımcıların sorulara ilişkin ve anketin bütününe ilişkin görüşleri ve önerileri alınmıştır. Uzman paneli görüşmelerinin ardından anket formuna son hali verilerek, veri toplanması amacıyla alana çıkmıştır.

Anket formu beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölümü demografik bilgilerden, ikinci, üçüncü ve dördüncü bölümleri sırasıyla; toplumun sosyal hizmet uzmanının çalışma alanlarına, müracaatçı kitlesine, rolleri ve görevlerine ilişkin bilgi düzeyini ölçmeye yönelik çoktan seçmeli (evet, hayır, emin değilim) sorulardan oluşmaktadır. Toplamda 61 sorudan oluşan bilgi düzeyi puanı için Kuder-Richardson 21 iç tutarlılık katsayısı 0.94'tür. Anket formunun beşinci bölümü genel toplumun sosyal hizmet uzmanına yönelik tutumunu ölçmeye yönelik beşli likert tipi (kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum) sorulardan oluşmaktadır. Toplamda 11 sorudan oluşan tutum sorularının Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.82'dir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplama aşaması küme örnekleme yöntemi ile belirlenen adreslerden araştırmacının koordinatörlüğündeki anketörler aracılığıyla yüz yüze görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Küme başları Manisa'nın iki merkez ilçesinin farklı mahallelerinden nüfusları oranında rastgele seçilmiştir. Toplamda 50 küme başı seçimi, Aile Hekimliği Bilgi Sistemi üzerinden küme başlangıç kapı numarası belirlenmesi şeklinde yapılmıştır. Her bir kümeden bir kadın ve bir erkek olmak üzere iki anketör veri toplamıştır. Rastgele belirlenmiş olan küme başlarından hareketle her seferinde iki sokak kapı numarası atlayarak bir sonraki adrese gidilmiştir. Bir sonraki kapı numarası bir apartman ise hangi dairelere gidileceğinin belirlenmesinde rastgele sayılar tablosundan faydalanılmıştır. Gidilen evde katılımcının bulunamaması ya da araştırmaya katılmak istememesi durumlarında aynı yöntem kullanılarak bir sonraki adrese gidilmiştir. Her kümeden birbirini takip eden sıra ile beş kadın ve beş erkek olmak üzere on kişiye ulaşılmıştır. Gidilen hanelerde evin bakımını ve yönetimini üstlenen on sekiz yaş ve üzeri bireyler ile görüşülmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmanın veri işleme ve çözümlenme bölümü SPSS 15.0 aracılığıyla yapılmıştır. Anket formunun ikinci, üçüncü ve dördüncü bölümlerinde yer alan bilgi düzeyini ölçmeye yönelik sorular bir araya getirilerek puanlama yoluna gidilmiştir. Çalışma alanlarına, hizmet verilen gruplara, rol ve görevlere ilişkin doğru ifadeleri içeren her bir soruya verilen evet yanıtı için bir, hayır ve emin değilim yanıtları için sıfır puan verilmiştir. Anket formunun dördüncü bölümünde bulunan sosyal hizmet uzmanının

rol ve görevlerine ilişkin yanlış ifadeler puanlanırken ise; hayır yanıtına bir, evet ve emin değilim yanıtları için sıfır puan verilmiştir. Toplam 61 soruya verilen yanıtlar kullanılarak yapılan bu hesaplamada her bir katılımcıdan 61 sorunun en az %75'ine (46 soru) yanıt vermiş olanlar için puan hesaplaması yoluna gidilmiştir. Son olarak, hesaplanan puanlar yüzlük puan sistemine uyarlanmış ve elde edilen puan 'sosyal hizmet meslek ve disiplinini bilme puanı' olarak adlandırılmıştır. Elde edilen 'sosyal hizmet meslek ve disiplinini bilme puanı' için artan puan bilgi düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. 'Sosyal hizmet meslek ve disiplinini bilme puanı'nın; sosyo-demografik veriler, sosyal hizmeti duyma durumu ve sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşma durumu bağımsız değişkenleri ile karşılaştırmaları ayrıca sunulmuştur.

Anket formunun beşinci bölümünde yer alan ve katılımcıların sosyal hizmete ve sosyal hizmet uzmanına yönelik tutumunu ölçmek amacıyla sunulan 11 adet ifadenin her biri 'kesinlikle katılıyorum' ile 'kesinlikle katılmıyorum' arasında beşli likert tipinde sunulmuştur. Bu bölümdeki sorular için ayrıca puanlama yoluna gidilmiştir. Toplamda 11 adet ifadeden üç tanesi negatif yönelimli olup, sorulara verilen yanıtlar tersine çevrilerek (kesinlikle katılıyorum yanıtı için bir, kesinlikle katılmıyorum yanıtı için beş puan) puanlandırılmıştır. Son olarak, hesaplanan puan yüzlük puan sistemine uyarlanmış, 'sosyal hizmete ve sosyal hizmet uzmanına yönelik tutum puanı' olarak adlandırılmıştır. Artan puan daha olumlu tutumu ifade etmektedir. 'Sosyal hizmete ve sosyal hizmet uzmanına yönelik tutum puanı'nın hesaplanmasında 11 sorunun en az %75'ine (dokuz soru) yanıt verilmesi koşuluyla, yanıtlayanlar için puan hesaplaması yoluna gidilmiştir. 'Sosyal hizmete ve sosyal hizmet uzmanına yönelik tutum puanı'nın; sosyo-demografik veriler, sosyal hizmeti duyma durumu ve sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşma durumu bağımsız değişkenleri ile karşılaştırmaları ayrıca sunulmuştur.

Katılımcıların 'sosyo-demografik özellikleri', 'sosyal hizmet mesleğini duyma durumu' ve 'sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşma durumu' araştırmanın bağımsız değişkenlerini, 'sosyal hizmet meslek ve disiplinini bilme puanı' ile 'sosyal hizmete ve sosyal hizmet uzmanına yönelik tutum puanı' ise araştırmanın bağımlı değişkenlerini oluşturmaktadır.

Shapiro-Wilk testi sonuçlarına göre değişkenler normal dağılım göstermemiştir ($p < 0.05$). Dolayısıyla, karşılaştırmalı bulguların değerlendirilmesinde Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testleri uygulanmıştır. İki kategorili değişkenler ile puan karşılaştırmalarını yapmak amacıyla kullanılan Mann-Whitney U testi için sayı, sıra

ortalaması, çeyrekler, p ve Z değerleri sunulmuştur. Üç kategorili değişkenler ile puan karşılaştırmalarını yapmak amacıyla kullanılan Kruskal-Wallis H testi için sayı, sıra ortalaması, çeyrekler, p değeri ve ki-kare (χ^2) değeri sunulmuş, ayrıca üç kategorili değişkenlerin her bir kategorisi için ikişerli karşılaştırmalar Mann-Whitney U testi uygulanarak yapılmış ve kategoriler arası anlamlılık bulunan ilişkiler post-hoc test sonucu olarak sunulmuştur.

BULGULAR

Sosyo-Demografik Bulgular

Bu bölümde sosyo-demografik verilere ilişkin tanımlayıcı bulgular sunulmaktadır. Küme örnekleme yöntemi ile yapılan bu çalışmada araştırma verileri her kümede kadın ve erkek katılımcılardan eşit sayıda toplanmıştır. Bu kapsamda Tablo 1'de de görüldüğü üzere katılımcıların yarısı erkek, diğer yarısı ise kadınlardan oluşmaktadır. Bu durum söz konusu iki ilçedeki kadın (188.470) ve erkek (191.898) nüfuslarının dağılımıyla da uyumluluk göstermektedir (TODAİE, 2015).

Tablo 1'de yer alan, araştırmaya katılanların yaşlarına göre dağılımı dikkate alındığında, farklı yaş gruplarından ve geniş bir yaş aralığından birçok bireye ulaşılabildiği gözlenmektedir. Katılımcıların %15,2'sinin 18-24 yaş, %22'sinin 25-34 yaş, %24,2'sinin 35-44 yaş, %19,2'sinin 45-54 yaş aralığında olduğu, %19,4'ünün ise 55 yaş ve üzeri bireylerden oluştuğu görülmektedir. Ortalama yaş $41,03 \pm 14,63$ 'tür. Ortanca yaş 40 olup, katılımcıların en küçüğü 18 yaşında iken en büyük katılımcı 83 yaşındadır. Örneklemin yaşa göre dağılımına ilişkin veriler Türkiye İstatistik Kurumu'nun Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Verileri ile de tutarlılık göstermektedir (TÜİK, 2014).

Tablo 1'de ayrıca katılımcıların eğitim durumlarına ilişkin veriler sunulmuştur. Araştırma kapsamında farklı eğitim düzeyindeki bireylere ulaşılmakla beraber, katılımcıların önemli bir bölümünün düşük eğitim düzeyindeki bireylerden oluştuğu görülmektedir. Yine de lise ve üzeri eğitim düzeyindeki bireyler Türkiye İstatistik Kurumu verilerine oranla bu çalışmada örneklemin görece fazla bir bölümünü oluşturmaktadır (TÜİK, 2013). Araştırmaya katılanların %38'i ilkökul mezunu, %11'i ortaokul mezunu, %27'si lise mezunu, %18,8'i en az üniversite mezunudur. Bununla birlikte katılımcıların %4'ünün okuryazar olmadığı, %0,8'inin ise mezuniyeti olmamasına rağmen okuma yazma bildiği görülmektedir.

Tablo 1. Temel Sosyo-Demografik Bulgular (n=500)

Özellikler	Sayı	Yüzde
Cinsiyet		
Erkek	250	50,0
Kadın	250	50,0
Yaş		
18-24 Yaş	76	15,2
25-34 Yaş	110	22,0
35-44 Yaş	121	24,2
45-54 Yaş	96	19,2
55-64 Yaş	58	11,6
65 Yaş ve Üzeri	39	7,8
Yaş Ortalama $\pm$ Standart Sapması	41,03 $\pm$ 14,63	
Ortanca Yaş	40	
En Düşük – En Yüksek Yaş	18-83	
Eğitim Durumu		
Okuryazar Değil	20	4,0
Okuryazar	4	0,8
İlkokul Mezunu	190	38,0
Ortaokul Mezunu	55	11,0
Lise Mezunu	135	27,0
Üniversite Mezunu	91	18,2
Lisansüstü	3	0,6
Cevap Yok/Kayıp Veri	2	0,4

Tablo 2 verileri incelendiğinde, katılımcıların %69,8'inin yaşadıkları evde kendileri dahil dört veya daha az kişi oldukları görülmektedir. Ortalama evde yaşayan kişi sayısı $4,07 \pm 1,77$ 'dir. Ortanca değer ve en sık rastlanan değer dört olarak bulunmuş, en düşük değer bir ve en yüksek değer 13 olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların %64,8'inin gelirlerini orta olarak değerlendirdiği, %19'unun gelir durumlarını kötü veya çok kötü olarak değerlendirdiği ve %15,6'sının ise gelirlerini iyi veya çok iyi olarak belirttiği görülmektedir. Gelir gider dengesine ilişkin soruda, katılımcıların %55,8'i gelir ve giderlerinin denk olduğunu belirtirken, gelirlerinin giderlerinden az olduğunu belirtenlerin oranı %37,2, gelirlerinin giderlerinden fazla olduğunu bildirenlerin oranı ise %6,2'dir.

Tablo 2. Katılımcıların Ekonomik Durumlarına İlişkin Bulgular (n=500)

Özellikler	Sayı	Yüzde
Yaşanılan Evde Kalan Kişi Sayısı		
4 ve Daha Az Kişi	349	69,8
5 ve Daha Fazla Kişi	142	28,4
Cevap Yok/Kayıp Veri	9	1,8
Ortalama $\pm$ Standart Sapma	4,07 $\pm$ 1,77	
Ortanca Değer	4	
En Sık Rastlanan Değer	4	
En Düşük – En Yüksek Veri Toplanan Değer	1-13	
Katılımcıların Gelir Durumu		

Çok Kötü	31	6,2
Kötü	64	12,8
Orta	324	64,8
İyi	73	14,6
Çok İyi	5	1,0
Cevap Yok/Kayıp Veri	3	0,6
Katılımcıların Ailelerinin Gelir Gider Dengesi		
Geliri Giderinden Az	186	37,2
Geliri Giderine Denk	279	55,8
Geliri Giderinden Fazla	31	6,2
Cevap Yok/Kayıp Veri	4	0,8

Sosyal Hizmeti Duyma ve Sosyal Hizmet Uzmanı ile Karşılaşma Durumlarına İlişkin Bulgular

Tablo 3'te katılımcıların sosyal hizmet mesleğinin varlığından haberdar olup olmadığı, eğer sosyal hizmet mesleğine ilişkin bir farkındalığı söz konusu ise bunu hangi kaynaklardan, hangi yollarla öğrendiğine ilişkin veriler sunulmuştur.

Tablo 3'te, araştırmaya katılanların %53'ünün sosyal hizmet mesleğinin varlığına ilişkin daha önce herhangi bir duyularının olmadığı, böyle bir mesleğin varlığından haberdar olmadıkları görülmektedir. Mesleği duymuş olanların %41,7'si mesleğe ilişkin bilgisinin kaynağı olarak kişisel tecrübe yanıtını verirken, %37,4'ü televizyonlardan duyduğunu, %37,2'si ise mesleğe ilişkin bilgiyi bir tanıdık vasıtasıyla edindiğini belirtmiş, %12,3 oranlarında ise bir sosyal hizmet uzmanı tanıyorum veya gazetelerden okudum yanıtı bildirilmiştir. Bununla birlikte; yerel yöneticiler, okul, üniversite, eğitim, kitaplar, muhtar, internet ve filmler aracılığıyla sosyal hizmet mesleğini duyduğunu bildiren katılımcılar mevcuttur.

Bu verilerden hareketle sosyal hizmet mesleğini duyduğunu belirtenlerin önemli bir bölümünün doğrudan kendi yaşamı dolayısıyla, sosyal hizmet ile bir şekilde bağlantı kurarak, yan yana gelerek mesleğin varlığından haberdar olduğu anlaşılmaktadır. Televizyon ve gazete yanıtlarının mesleğe ilişkin bilgi kaynağı olarak mesleği duymuş olanlar arasında göreceli olarak yüksek olmasına rağmen, medyanın oldukça güçlü bir etki alanı oluşturduğu günümüz küresel dünyasında bu oranın oldukça düşük bir oran olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Sosyal Hizmet Mesleğine İlişkin Bilgisinin Kaynağına İlişkin Verilerin Dağılımı (n=500)

Sosyal Hizmet Mesleğini Duyma Durumu	Sayı	Yüzde
Duyan	235	47,0
Duymayan	265	53,0
Mesleğe İlişkin Bilginin Kaynağı*		

Kişisel Tecrübe	98	41,7
Televizyon	88	37,4
Bir Tanıdık Vasıtasıyla	87	37,2
Bir Sosyal Hizmet Uzmanı Tanıyor	29	12,3
Gazeteler	29	12,3
Yerel Yöneticiler	5	2,1
Okul, Üniversite, Eğitim	5	2,1
Kitaplar	5	2,1
Muhtar	4	1,7
İnternet	3	1,3
Filmler	1	0,4
Toplam Yanıt Veren Katılımcı	235	100,0

*Yalnızca sosyal hizmet mesleğini daha önce duyup duymadığına ilişkin soruya evet cevabını verenler (235 kişi) bu bölümü yanıtlamışlardır. Bu bölümü yanıtlayan katılımcılar mesleğe ilişkin bilgilerine dair birden fazla kaynak belirtebilmişlerdir.

Tablo 4'te, sosyal hizmet mesleğini duyduğunu belirten katılımcıların, daha önce bir sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmış ve karşılaşmadığı, eğer karşılaştı ise hangi yollarla karşılaştığına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Araştırmaya katılanların %19,2'si daha önce bir sosyal hizmet uzmanı ile çeşitli sebeplerle karşılaştığını belirtmektedir. Sosyal hizmet uzmanı ile karşılaştığını belirten 96 katılımcının %38,5'i bir sosyal hizmet uzmanı ile sosyal ilişkilerinin olduğunu, %31,3'ü daha önce bir sosyal hizmet uzmanından yardım aldığını, %26'sı sosyal hizmet uzmanı ile iş ilişkilerinin olduğunu, %19,8'i ise daha önce bir sosyal hizmet uzmanına bir yakını için başvurduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte üniversite eğitimi sırasında karşılaştıklarını veya bilgi alma amaçlı olarak sosyal hizmet uzmanına ulaştıklarını bildiren katılımcılar da görülmektedir. Sosyal hizmet uzmanı ile sosyal ilişkileri olanların, sosyal hizmet uzmanından yardım alanlardan fazla olması burada dikkat çekici görülmektedir. Mesleği duymuş olan kişi sayısının azlığının, toplumda sosyal hizmet mesleğinden yardım talep edenlerin sayısının azlığını doğru orantılı olarak etkilediği düşünülmektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Sosyal Hizmet Uzmanı ile Hangi Yollarla Karşılaştığına İlişkin Verilerin Dağılımı (n=500)

Sosyal Hizmet Uzmanı ile Karşılaşma Durumu	Sayı	Yüzde
Karşılaşan	96	19,2
Karşılaşmayan	404	80,8
Sosyal Hizmet Uzmanı ile Hangi Yolla Karşılaştığı*		
Sosyal İlişkilerim Var	37	38,5
Yardım Aldım	30	31,3
İş İlişkileri	25	26,0
Bir Yakınım İçin Başvurdum	19	19,8
Üniversite	2	2,1
Bilgi Alma Amaçlı	1	1,1
Toplam Yanıt Veren Katılımcı	96	100,0

*Yalnızca sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmış karşılaşmadığına ilişkin soruya evet cevabını verenler (96 kişi) bu bölümü yanıtlamışlardır. Bu bölümü yanıtlayan katılımcılar sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşma yollarına ilişkin birden fazla yanıt verebilmişlerdir.

Karşılaştırmalı Bulgular

Bu bölümde karşılaştırmalı bulgulara yer verilecektir.

Yöntem bölümünde ayrıntılı biçimde belirtildiği gibi, sosyal hizmet mesleğine ilişkin farkındalığı ölçmeye yönelik sorular bir araya getirilerek 'sosyal hizmet meslek ve disiplinini bilme puanı' sosyal hizmete ilişkin tutum ölçmeye yönelik sorular bir araya getirilerek 'sosyal hizmete ve sosyal hizmet uzmanına ilişkin tutum puanı' oluşturulmuştur. Tablo 5 ve Tablo 6'da oluşturulan her bir puan türü ile sosyo-demografik değişkenler arasındaki anlamlılıklar sunulmuştur. Bu iki tabloda, puan sıra ortalamalarının karşılaştırılması ve anlamlılık düzeylerinin ortaya koyulması amacıyla, iki değişkenli sosyo-demografik veriler için Mann-Whitney U testi uygulanmış ve Z değeri verilmiştir. Üç veya daha fazla değişkenli sosyo-demografik veriler için ise Kruskal-Wallis H testi uygulanmış ve bu test sonucundaki Ki-Kare (χ^2) değeri verilmiştir. Daha sonra Mann Whitney U testi ile her bir ikili ilişki ayrı ayrı karşılaştırılmış ve üç değişkenden hangileri arasında, hangi yönde anlamlı ilişki olduğu post-hoc test sonucu sütunlarında bildirilmiştir.

Tablo 5'te sosyo-demografik veriler ile 'sosyal hizmet meslek ve disiplinini bilme puanı' arasındaki ilişki incelenmiştir. Uygulanan anlamlılık testleri sonucunda eğitim düzeyi, hanede yaşayan kişi sayısı, gelir gider dengesi ve yaş değişkenleri ile 'sosyal hizmet meslek ve disiplinini bilme puanı' arasında anlamlılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Cinsiyet ile 'sosyal hizmet meslek ve disiplinini bilme puanı' arasında anlamlılık tespit edilememiştir ($p > 0,05$).

Tablo 5. Sosyo-Demografik Değişkenler ile Sosyal Hizmet Meslek ve Disiplinini Bilme Puanı Arasındaki İlişki

Değişkenler	N	Sıra ort	Ort (%25-%75)	(#)Z/ χ^2	p	Post-hoc test sonucu
Cinsiyet						
Erkek	248	249,5	79,5 (68,9-86,9)			
Kadın	247	246,5	78,7 (63,9-88,5)	-0,237	0,812	
Eğitim Düzeyi						
İlköğretim ve Altı	265	213,4	77,1 (62,3-85,3)			
Lise ve Üzeri	228	286,0	83,6 (72,1-91,8)	-5,645	0,000	
Hanede Yaşayan Kişi Sayısı						
4 ve Daha Az	347	256,3	80,3 (68,9-90,2)			
5 ve Daha Fazla	139	211,6	77,1 (63,9-85,3)	-3,168	0,002	
Gelir Gider Dengesi						
Gelirim Giderimden Az	183	221,3	77,1 (62,8-85,3)			
Gelirim Giderime Denk ya da	308	260,7	80,3 (70,5-90,2)	-2,977	0,003	

Fazla						
Yaş						
18-34 (a)	183	260,9	80,3 (67,2-90,2)			
35-54 (b)	215	224,6	77,1 (63,9-85,3)	10,874	0,004	b<(a=c)
55 ve Üzeri (c)	97	275,6	82,0 (71,0-91,8)			

#: İki değişkenli sosyo demografik veriler için Mann-Whitney U testi uygulanmış ve Z değeri verilmiştir. Üç veya daha fazla değişkenli sosyo-demografik veriler için ise Kruskal-Wallis H testi uygulanmış ve bu test sonucundaki Ki-Kare (χ^2) değeri verilmiştir.

Artan sıra ortalaması daha fazla bilgiyi temsil etmektedir. Tablo 5'te; lise ve üzeri düzeyde eğitim alan katılımcıların sıra ortalamasının (286,0) ilköğretim ve altı düzeyde eğitim alanların sıra ortalamasına (213,4) göre daha yüksek olduğu, yaşadıkları evde dört veya daha az kişi olanların sıra ortalamasının (256,3) beş veya daha fazla kişi olanların sıra ortalamasından (211,6) daha yüksek olduğu, geliri giderine denk veya fazla olanların sıra ortalamasının (260,7) geliri giderinden az olanların sıra ortalamalarına (221,3) göre daha yüksek olduğu ve bu sıra ortalaması farklarının tamamının anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0,05$).

Tablo 5'te ayrıca, uygulanan Kruskal Wallis H testi sonucunda üçlü olarak sınıflandırılan yaş değişkeninin sosyal hizmet meslek ve disiplinini bilme puanı açısından anlamlı bir farklılık yarattığı tespit edilmiştir. Hangi yaş aralıkları arasında anlamlılık bulunduğunu ölçmeye yönelik yapılan Mann Whitney U testi sonucunda; 35-54 yaş aralığındaki bireylerin sosyal hizmet meslek ve disiplinini bilme puanı sıra ortalamasının (224,6) hem 18-34 yaş aralığındaki katılımcıların (260,9) hem de 55 yaş ve üzeri olan katılımcıların (275,6) sıra ortalamasına göre daha düşük olduğu ve sıra ortalamalarındaki bu farklılığın anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Bununla birlikte yapılan Mann Whitney U testi sonucunda 18-34 yaş aralığındaki katılımcılar ile 55 yaş ve üzeri katılımcıların sıra ortalamaları arasında bir anlamlılık bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 5'ten sunulan bulgulardan hareketle, sosyo-ekonomik durumu daha iyi olan bireylerin (eğitim durumu, ekonomik durumu, yaşam koşulları daha iyi olan) sosyal hizmet meslek ve disiplinini daha iyi bildiği görülmektedir.

Tablo 6. Sosyal Hizmete ve Sosyal Hizmet Uzmanına Yönelik Tutum Puanı ile Sosyo-Demografik Veriler Arasındaki İlişki

Değişkenler	N	Sıra ort	Ort (%25-%75)	(#)Z/ χ^2	p
Cinsiyet					
Erkek	249	234,17	65,9 (59,1-72,7)	-2,453	0,014
Kadın	250	265,77	68,2 (61,4-77,3)		
Eğitim Düzeyi					
İlköğretim ve Altı	268	225,59	65,9 (59,1-70,5)	-3,940	0,000
Lise ve Üzeri	229	276,39	70,5 (61,2-75,0)		
Hanede Yaşayan Kişi Sayısı					

4 ve Daha Az	349	258,11	68,2 (61,4-75,0)		
5 ve Daha Fazla	141	214,28	65,9 (59,1-70,5)	-3,110	0,002
Gelir Gider Dengesi					
Gelirim Giderimden Az	185	231,59	65,9 (59,1-70,5)		
Gelirim Giderime Denk ya da Fazla	310	257,79	68,2 (61,4-75,0)	-1,977	0,048
Yaş					
18-34	185	244,79	65,9 (59,1-72,7)		
35-54	217	255,19	68,2 (61,4-75,0)	0,539	0,764
55 ve Üzeri	97	248,33	65,9 (59,1-72,7)		

#: İki değişkenli sosyo demografik veriler için Mann-Whitney U testi uygulanmış ve Z değeri verilmiştir. Üç veya daha fazla değişkenli sosyo-demografik veriler için ise Kruskal-Wallis H testi uygulanmış ve bu test sonucundaki Ki-Kare (χ^2) değeri verilmiştir.

Tablo 6'da sosyo-demografik veriler ile 'sosyal hizmete ve sosyal hizmet uzmanına ilişkin tutum puanı' arasındaki ilişki incelenmiştir. Uygulanan anlamlılık testleri sonucunda cinsiyet, eğitim düzeyi, hanede yaşayan kişi sayısı, gelir gider dengesi ile 'sosyal hizmete ve sosyal hizmet uzmanına yönelik tutum puanı' arasında anlamlılık bulunmuştur ($p < 0,05$). Yaş değişkeni ile 'sosyal hizmete ve sosyal hizmet uzmanına yönelik tutum puanı' arasında anlamlılık tespit edilememiştir ($p > 0,05$).

Artan sıra ortalaması daha olumlu tutumu temsil etmektedir. Tablo 6'da; kadınların sıra ortalamasının (265,77) erkeklerin sıra ortalamasına (234,17) göre daha yüksek olduğu, lise ve üzeri eğitim alanların sıra ortalamasının (276,39) ilköğretim ve altı düzeyde eğitim alanların sıra ortalamasına (225,59) göre daha yüksek olduğu, yaşadıkları evde dört veya daha az kişi olanların sıra ortalamasının (258,11) beş veya daha fazla kişi olanların sıra ortalamasından (214,28) daha yüksek olduğu, geliri giderine denk veya fazla olanların sıra ortalamasının (257,79) geliri giderinden az olanların sıra ortalamalarına (231,59) göre daha yüksek olduğu ve bu farkların tamamının anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$).

Tablo 6'da sunulan bulgulardan hareketle, sosyo-ekonomik durumu daha iyi olan bireylerin (eğitim durumu, ekonomik durumu, yaşam koşulları daha iyi olan) sosyal hizmete ve sosyal hizmet uzmanına yönelik olarak daha olumlu tutum sergilediği görülmektedir.

Tablo 7. Sosyal Hizmet Mesleğini Duyma ve Sosyal Hizmet Uzmanıyla Karşılaşma Durumlarının Bilme ve Tutum puanları ile ilişkisi

Puan Türü	Puan Türüne Göre Duyma ve Karşılaşma Durumları	N	Sıra ort	Ort (%25-%75)	Z	p
Sosyal Hizmet Meslek ve Disiplinini Bilme Puanı	Sosyal Hizmet Mesleğini Duyma Durumu					
	Duyan	233	274,4	82,0 (72,1-90,2)		
	Duymayan	262	224,5	77,1 (63,5-86,9)	-3,878	0,000
	Sosyal Hizmet Uzmanı ile Karşılaşma Durumu					
	Karşılaşan	95	278,6	82,0 (70,5-93,4)	-2,323	0,020

	Karşılaşmayan	400	240,7	78,7 (65,6-86,9)		
Sosyal hizmete ve Sosyal Hizmet Uzmanına İlişkin Tutum Puanı	Sosyal Hizmet Mesleğini Duyma Durumu					
	Duyan	235	263,70	68,2 (61,4-75,0)		
	Duymayan	264	237,80	65,9 (59,1-72,7)	-2,008	0,045
	Sosyal Hizmet Uzmanı ile Karşılaşma Durumu					
	Karşılaşan	96	278,20	70,5 (61,7-77,3)		
	Karşılaşmayan	403	243,28	65,9 (59,1-72,7)	-2,138	0,033

Sıra ortalamalarının karşılaştırılması ve anlamlılık düzeylerinin ortaya konulması amacıyla bu tabloda Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

Tablo 7’de, sosyal hizmet mesleğini duymuş olma ve sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmış olma durumlarının, oluşturulan her bir puan türü ile arasındaki anlamlılıklar sunulmuştur. Bu tabloda, sıra ortalamalarının karşılaştırılması ve anlamlılık düzeylerinin ortaya koyulması amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmış, p ve Z değerleri verilmiştir.

Tablo 7’de ‘sosyal hizmet mesleğini duyma durumu’ ve ‘sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşma durumu’ ile ‘sosyal hizmet meslek ve disiplinine ilişkin bilme puanının’ karşılaştırmalı analizi incelenmiştir. Artan sıra ortalaması daha fazla bilgiyi temsil etmektedir. Sosyal hizmet mesleğini duyduğunu belirtenlerin sıra ortalamasının (274,4), duymadığını belirtenlerin sıra ortalamasına (224,5) göre daha yüksek olduğu; sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmış olanların sıra ortalamasının (278,6) da uzman ile daha önce karşılaşmamış olanların sıra ortalamasına (240,7) göre daha yüksek olduğu ve bu farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$).

Tablo 7’de ayrıca ‘sosyal hizmet mesleğini duyma ve sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşma durumları’ ile ‘sosyal hizmete ve sosyal hizmet uzmanına yönelik tutum puanı’ karşılaştırmalı analizi ayrıca sunulmuştur. Artan sıra ortalaması daha olumlu tutumu temsil etmektedir. Sosyal hizmet mesleğini duyduğunu belirtenlerin sıra ortalamasının (263,70), duymadığını belirtenlerin sıra ortalamasına (237,80) göre daha yüksek olduğu; sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmış olanların sıra ortalamasının (278,20) da uzman ile daha önce karşılaşmamış olanların sıra ortalamasına (243,28) göre daha yüksek olduğu ve bu farklılıkların anlamlı olduğu görülmektedir ($p < 0,05$).

Tablo 7’de yer alan bulgulardan hareketle, sosyal hizmet mesleğini duymuş olmanın ve sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmış olmanın sosyal hizmete ilişkin bilgiyi ve sosyal hizmete yönelik tutumu doğru orantılı bir biçimde, olumlu yönde etkilediği anlaşılmaktadır.

TARTIŞMA

Bu çalışma kapsamında toplumun üyelerinin sosyal hizmet meslek ve disiplini konusundaki farkındalığının ölçülmesi, toplumun farklı kesimlerinin mesleğe ilişkin bilgi düzeylerine ve tutumlarına ilişkin bir çerçeve çizilebilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda, sosyo-demografik değişkenlerin sosyal hizmet mesleğine ilişkin farkındalığı ve tutumu nasıl etkilediği; bununla birlikte sosyal hizmet mesleğini daha önce duymuş ya da sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmış olmanın mesleğe ilişkin farkındalık ve tutuma ilişkin bir fark yaratıp yaratmadığı incelenmiştir.

Sosyal Hizmeti Duyma ve Sosyal Hizmet Uzmanıyla Karşılaşma

Tablo 3 ve Tablo 4 araştırmanın en dikkat çekici bulgularından bazılarını sunmaktadır. Tablo 3'te görüldüğü üzere sosyal hizmet mesleğinin varlığı toplumdaki neredeyse her iki kişiden biri tarafından bilinmemektedir. Katılımcılar arasında, mesleği duyma oranının bu kadar düşük olması, mesleğe ilişkin bilgiyi topluma yaymada kullanılabilecek kaynakların yeterince değerlendirilmemiş olmasıyla bağlantılı görülmektedir. Bu durumun hem meslek elemanlarının ve akademisyenlerin, hem de meslek derneklerinin önemle üzerinde durması ve özelleştirmeye gitmesi gereken bir mesele olduğu düşünülmektedir.

1965 yılında Sosyal Hizmetler Akademisi ilk mezunları verdiği için beri sosyal hizmet uzmanları kamu sektörünün ve özel sektörün çeşitli kademelerinde çalışmaktadır. Çalışma alanındaki yarım asırlık geçmişe rağmen katılımcıların %53'ünün sosyal hizmet mesleğini daha önce duymadığını ve %80,8'inin sosyal hizmet uzmanı ile daha önce karşılaşmadığını ifade etmiş olmasının tartışılması gerekmektedir. Mesleğin Türkiye'deki 50 yılı aşkın geçmişine rağmen mesleğin varlığına ilişkin farkındalığın bu kadar düşük olması çeşitli sebeplerden etkileniyor olabilir. Sosyal hizmet okullarının uzun bir süre çoğalamaması, bu yüzden de mezun sayısının ve alanda çalışan kişi sayısının uzun bir süre oldukça az sayıda kalması bu sebepler arasında sayılabilir. Bununla birlikte sosyal yardımlaşma ve dayanışma geleneği (mesleğin hayır işi olarak görülmesi) başta olmak üzere birçok etken mesleğin varlığına ilişkin farkındalığın bu kadar düşük düzeyde olmasını etkilemiş olabilir.

Tablo 3'te daha önce sosyal hizmet mesleğini duymuş olan bireylerin bu duyumu hangi kaynak ve kaynaklardan aldığı ayrıca incelenmiştir. Burada; kişisel tecrübe (98 kişi), televizyon (88 kişi) ve bir sosyal hizmet uzmanı tanıyorum (87 kişi) yanıtları ön plana çıkmaktadır. Bu verilerden hareketle sosyal hizmet mesleğini duyduğunu belirtenlerin önemli bir bölümünün kendi yaşamı dolayısıyla, sosyal hizmet ile bir

şekilde bağlantı kurarak, yan yana gelerek mesleğin vardığından haberdar olduğu anlaşılmaktadır.

Yurt dışında yapılan birçok çalışma medyanın sosyal hizmet mesleğine ve sosyal hizmet uzmanlarına yönelik algıda önemli bir rolü olduğuna dikkat çekmiştir (Andrews, 1987; Tower, 2000; Zugazaga, Surette, Mendez ve Otto, 2006). Tablo 3 verilerinden hareketle; medya organlarının, özellikle de günümüzde oldukça yaygınlaşmış olan internetin (araştırmada yalnızca üç kişi mesleği duyma kaynağını internet olarak belirtmiştir) sosyal hizmet mesleğine ilişkin bilginin yayılması konusunda yeterince kullanılmadığı düşünülmektedir. Tablo 3, medya araçlarının yanı sıra muhtarlar, yerel yöneticiler gibi farklı kaynakların da bu anlamda etkili biçimde kullanılmadığını göstermektedir.

Tablo 4'teki veriler incelendiğinde, katılımcıların %19,2'sinin daha önce bir sosyal hizmet uzmanı ile çeşitli sebeplerle karşılaştığı görülmektedir. Aslında sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşma oranının daha yüksek olabileceği düşünülmektedir, ancak sosyal hizmet birimlerine başvuran ya da farklı sebeplerle sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşan bireylerin sosyal hizmet mesleğinin ve sosyal hizmet uzmanının varlığından haberdar olmaması dolayısıyla bu rakamın olduğundan daha düşük olarak bulunmuş olabileceği düşünülmektedir. Anket çalışmasının yapılması sırasında katılımcılardan bir tanesinin daha önce evine sosyal incelemeye geldiğini bildirmesi, bununla birlikte sosyal hizmet mesleğini duymadığını, sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmadığını hatta bir sosyal hizmet birimine başvurmadığını bildirmiş olması bu olasılığı destekler niteliktedir. Yani toplumdaki bireylerin sosyal hizmet uzmanının yaptıkları işlerden haberdar olmalarına veya hayatlarının bir dönemlerinde sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmış olmalarına rağmen, sosyal hizmet mesleğinin varlığından haberdar olmadığı veya sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmadığı (farklı meslek gruplarından olup da bu alanda çalışan bireylerle karşılaştıkları) düşünülmektedir.

Sosyal hizmeti bilme ve sosyal hizmete karşı tutum geliştirme meselelerini incelemeyen önce şunu belirtmek gerekir ki, bir konu hakkında algı ve tutum geliştirirken farklı dinamikler söz konusudur. Tablo 3'te katılımcıların %53'ünün sosyal hizmet mesleğini daha önce duymadığı ve Tablo 4'te katılımcıların %80,8'inin daha önce bir sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmadığı görülmektedir. Bununla birlikte bir bireyin, grubun ya da topluluğun algı ve tutum geliştirmeleri için sosyal hizmet mesleğini biliyor yahut sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmış olmaları zaruri

değildir. Tanımadığımız ve bilmediğimiz konularda algı geliştirebiliriz. Bunu yaparken çağrışımlardan, şemalardan ve sosyal kalıpyargılardan yararlarız(Hortaçsu, 2012; Kağıtçıbaşı ve Üskül, 2006). Sosyal hizmet konusunda hiçbir fikrimiz olmasa dahi, salt mesleğin isminin yaptığı çağrışımdan faydalanarak (sosyal ve hizmet kelimelerinin ayrı ayrı ve bir arada yaptıkları çağrışımlardan) sosyal hizmet mesleğinin ne olduğuna, neler yaptığına, kimlerle çalıştığına, rol ve görevlerine ilişkin çıkarımlarda bulunuruz. Benzer yöntemlerden faydalanarak mesleğe ilişkin çok güçlü olmasa da tutumlar geliştirebiliriz. Mesleğin ismi konusundaki tartışmaların anlaşılması açısından, meselenin bir yönünün de bu bağlamda değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Karşılaştırmalı Analizler Üzerine

Sosyal hizmet meslek ve disiplinini bilme puanının sosyo-demografik verilerle karşılaştırıldığı tablo 5'ten hareketle eğitim düzeyi yüksek olanların, yaşanan haneyi daha az kişi ile paylaşanların, geliri giderine denk veya fazla olanların ve gelirini iyi olarak belirtenlerin sosyal hizmete ve sosyal hizmet uzmanına ilişkin bilgisinin daha fazla olduğu görülmektedir.

Sosyal hizmet uzmanları toplumun her kesiminden bireylerle çalışırlar. Yine de, sosyo-ekonomik durumu daha kötü olan bireylerin sosyal hizmete olan gereksiniminin göreceli olarak daha fazla olduğu söylenebilir. Eğitim düzeyi düşük olan, haneyi daha çok kişi ile paylaşan, gelir durumunu kötü olarak değerlendiren ve geliri giderinden az olan bireylerin sosyo-ekonomik durumunun daha kötü olduğu ve mesleğe daha fazla ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Eğer ihtiyaç sahibi birey kendisinin veya ihtiyaç duyduğu alanın sosyal hizmet mesleğinin görev alanına girdiğini bilmiyorsa, nasıl olur da sosyal hizmet uzmanından yardım isteyebilir? Bu noktada, bu ihtiyaç sahiplerinin meslek hakkındaki farkındalığının yetersizliğine bağlı olarak, Türkiye'de sosyal hizmet mesleğinin daha çok ihtiyacı olanlara hizmeti götürme ve bu kişilerin yararlanabilecekleri hizmetleri anlatma konusunda eksik kaldığı düşünülmektedir.

Tablo 6 incelendiğinde, bilme puanlarındaki sonuçlara paralel olarak, sosyo-ekonomik durumu daha kötü olan ve sosyal hizmete göreceli olarak daha fazla ihtiyaç duyabileceği düşünülen bireylerin, sosyal hizmete ve sosyal hizmet uzmanına yönelik göreceli olarak daha olumsuz tutuma sahip olduğu anlaşılmaktadır. Tablo 5 ve Tablo 6 birlikte ele alındığında, sosyo-ekonomik durumu daha iyi olan bireylerin sosyal hizmeti hem daha çok bildiği hem de daha olumlu

tutumuna sahip olduğu görülmektedir. Bu bireylerin sosyal hizmet mesleğini daha çok bildiği için daha olumlu tutum sergiliyor olabilecekleri düşünülmektedir. Bu durum mesleği tanıtmanın ve topluma doğru bir şekilde anlatmanın önemini ortaya koymaktadır. Buna ek olarak, müracaatçıların daha adil ve eşit koşullarda sosyal hizmet ihtiyaçlarının karşılanması açısından da bu nokta kritiktir. Daha dezavantajlı bireylerin daha az bilgi ve daha olumsuz tutum dolayısıyla sosyal hizmet mesleğinden uzaklaşması Tuncay ve Erbay (2006, s. 54-56)'ın da dikkat çektiği gibi, mesleğin sosyal adaleti sağlama hedefinden sapması tehlikesine yol açabilecektir.

Çalışmada ayrıca sosyal hizmet mesleğini duyma ve meslek elemanıyla karşılaşmış olmanın bilgi düzeyini ve tutumu nasıl etkilediği incelenmiştir. Tablo 7'de sosyal hizmet mesleğini duyduğunu ve sosyal hizmet uzmanı ile karşılaştığını belirten katılımcıların; sosyal hizmet meslek ve disiplinini bilme puanı sıra ortalamaları daha yüksektir. Uygulanan Mann Whitney-U testleri sonucunda hem sosyal hizmet mesleğini duyma hem de sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmış olma ile sosyal hizmet meslek ve disiplinini bilme puanı arasındaki karşılaştırmalar anlamlı olarak bulunmuştur ($p < 0,05$). Bu verilerden açık bir biçimde görüldüğü üzere sosyal hizmet mesleğini duymuş ve sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmış olmak, mesleğe ilişkin daha fazla bilgiye sahip olmayı beraberinde getirmektedir. Bu verilerle mesleğin topluma tanıtılmasının önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Kaufman ve Raymond sosyal hizmet hakkında yüksek düzeyde farkındalığın, sosyal hizmet uzmanlarına karşı belirgin bir biçimde daha olumlu tavır oluşturan önemli bir belirleyici olduğunu bildirirler (Kneřević ve Butler, 2003, s. 59). Tablo 7'de sunulan verilerin de yazarların bu iddiasını desteklediği görülmektedir. Tablo 7 incelendiğinde sosyal hizmet mesleğini duymuş olmanın ve meslek elemanıyla karşılaşmış olmanın sosyal hizmete ve sosyal hizmet uzmanına ilişkin tutum üzerinde olumlu bir etkisi olduğu net bir biçimde görülmektedir. Bu veriler sosyal hizmet mesleğini tanıtım çalışmalarının ne kadar önemli olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmada elde edilen veriler işığında toplumun sosyal hizmet mesleğini ve sosyal hizmet uzmanlarını nasıl gördüğü incelenmiştir. Araştırmanın en dikkat çekici bulgusu, katılımcıların yarısından fazlasının daha önce sosyal hizmet mesleğini duymamış olmasıdır.

Araştırmada sosyo-ekonomik durumu daha iyi olan bireylerin (daha iyi geliri olan, daha yüksek eğitimli, haneyi daha az kişiyle paylaşan bireylerin) sosyal hizmet

uzmanının çalışma alanlarını, hizmet verdiği grupları, rol ve görevlerini göreceli olarak daha iyi bildiği ve sosyal hizmet uzmanına yönelik göreceli olarak daha olumlu görüş ve tutum bildirdiği görülmektedir. Sosyal hizmet, toplumun her kesimiyle bağlantılıdır. Yine de toplumun daha çok ezilen ve ötekileştirilen gruplarının sosyal hizmet mesleğine daha fazla ihtiyaç duyduğu ve sosyal hizmete ulaşma kapasitesinin daha sınırlı olduğu bir gerçektir. Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal değişim çabaları öncelikli olarak yoksulluk, işsizlik, ayrımcılık ve diğer sosyal adaletsizlik unsurlarına odaklanmaktadır (Tuncay ve Erbay, 2006, s. 58). Bu bağlamda daha dezavantajlı durumda olan bireylerin mesleğe ilişkin farkındalığı ve tutumu sosyal adalete ulaşma hedefi açısından önem kazanmaktadır. Ayrıca, sosyo-ekonomik durumu daha kötü olan bireylerin hareket kabiliyetinin ve öğrenme olanağının daha düşük olduğu hesaba katılarak, sosyal hizmet hakkında bilgi sahibi olmayan ve sosyal hizmete ulaşamayan bireylere, “sosyal hizmetin” ulaşmak için çaba harcaması gerektiği düşünülmektedir. Böylesi bir yapı, soruna kaynağında ulaşmak ve çözmek ile bağlantılı düşünülebilir.

Araştırma sonuçları ayrıca sosyal hizmet mesleğini duymuş veya sosyal hizmet uzmanı ile karşılaşmış olanların sosyal hizmet uzmanının çalışma alanlarını, hizmet verdiği grupları, rol ve görevlerini göreceli olarak daha iyi bildiği ve sosyal hizmet uzmanına yönelik göreceli olarak daha olumlu tutum bildirdiği görülmektedir. Bu noktada toplumun sosyal hizmet mesleğini tanımasının ve bilmesinin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Çünkü mesleği anlamlandırma ve güçlendirme potansiyeli toplumun elindedir. Mesleğin topluma yardım edebilme kapasitesinin artırılmasından, mesleğin kendi hak arayışında sesini daha fazla duyulur hale getirmesine kadar birçok açıdan toplumda sosyal hizmet mesleği için oluşacak daha olumlu imaj büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte sosyal hizmetin makro çalışmaları da ciddi bir toplumsal desteği gerektirir. Bu sosyal destek sosyal hizmet uzmanlarının sosyal ve politik güç kazanmalarını sağlayabilir. Son olarak, beceri düzeyi yüksek ve iyi eğitilmiş öğrencilerin sosyal hizmet eğitimine yönelebilmesi açısından da tanınırlık ve imaj özenle üzerinde durulması gereken meselelerdir.

Mesleğin tanıtılmasında ve meslek için olumlu bir imajın oluşturulmasında kullanılacak kaynaklar da önem taşımaktadır. Türkiye’de özellikle medya araçlarının bu amaçla yeterince kullanılmadığı açık bir şekilde görülmektedir. Sosyal hizmet uzmanlarına, akademisyenlerine, öğrencilerine ve meslek derneklerine özellikle medya araçlarının daha aktif kullanılması yönünde önemli roller düşmektedir. Medya projelerinin oluşturulması, yerel medya kanallarıyla bağ kurulması, internet ve sosyal

medya araçlarının kullanılması bu kapsamda değerlendirilebilir. Sosyal hizmet uzmanlarının medya çalışmalarına dahil olmaları, bunun için de bu alanda geniş bir bilgi birikimine sahip olmaları gerekmektedir. Bu anlamda sosyal hizmet eğitiminde medya derslerinin yer alması ayrıca önemli görülmektedir.

Sonuç olarak; meslek için tanıtım ve bilgilendirme çalışmalarının yapılması, mesleğin toplumsal imajının sistemli bir şekilde çalışılması, mesleğin nasıl temsil edileceği, sunulacağı konusunda meslekteki ayrılıkların çözümlenmesinin önemli olduğu görülmektedir. NASW'nun 2000'li yılların başlarında başlattığı imaj çalışmalarını model alarak Türkiye'de de benzer çalışmalar yapılabileceği düşünülmektedir. Böylelikle geliştirilecek toplum desteği ve olumlu imaj sayesinde mesleğin hak arayışının da güç kazanacağı düşünülmektedir.

Gelecekte; hizmet alıcıların, alanda çalışan diğer meslek elemanlarının (hakim, doktor, öğretmen, psikolog...) ve yöneticilerin mesleğe ilişkin bilgi ve tutumlarının incelenmesine, sosyal hizmet öğrencilerinin mesleğe ilişkin tutumlarının anlaşılmasına yönelik çalışmaların yapılması faydalı olacaktır. Buna ek olarak, mesleğin ve meslek elemanının medyada temsilinin ayrıca çalışılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Alperin, R. M. ve Benedict, A. (1985). College student's perceptions of psychiatrists, psychologists, and social workers: A comparison. *Psychological reports*, 57(2), 547-548.
- Andrews, J. (1987). Social work public image building: "East Side/West Side" revisited. *The Social Service Review*, 61(3), 484-497.
- Çınar, Ş. ve Demir, Y. (2009). Toplumdaki hemşirelik imajı: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*, 12(2), 24-33.
- Condie, C. D., Hanson, J. A., Lang, N. E., Moss, D. K. ve Kane, R. A. (1978). How the public views social work. *Social Work*, 47-53.
- Demirbaş, S. ve Demir, S. B. (2014). Polise yönelik tutum ölçeği geliştirilmesi: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *International Journal of Social Science*, 25(1), 523-535.
- Dennison, S. T., Poole, J. ve Qaqish, B. (2007). Students' perceptions of social work: Implications for strengthening the image of social work among college students. *Social Work*, 52(4), 350-360.
- Freeman, M. L. ve Valentine, D. P. (2004). Through the eyes of Hollywood: Images of social workers in film. *Social Work*, 49(2), 151-161.
- Friedlander, W. A. (1966). *Sosyal refah hizmetine başlangıç* (Çeviri: R. Taşçıoğlu). Ankara: SSYB Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları Sayı: 44, Senyuva Matbaası.

- Gibelman, M. (2004). Television and the public image of social workers: Portrayal or betrayal? *Social Work*, 49(2), 331-334.
- Hortaçsu, N. (2012). *En güzel psikoloji sosyal psikoloji*: İmge kitabevi.
- Hox, J. J. (2010). *Multilevel analysis: Techniques and applications* (İkinci baskı ed.): Routledge.
- Kağıtçıbaşı, Ç. ve Üskül, A. (2006). *Yeni insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş*: Evrim Yayınevi.
- Knežević, M. ve Butler, L. (2003). Public perceptions of social workers and social work in the Republic of Croatia. *International Journal of Social Welfare*, 12(1), 50-60.
- Kongar, E. (1972). *Sosyal çalışmaya giriş*. Ankara: Sosyal Bilimler Derneği Yayınları: G-2, Ay Yıldız Matbaası AŞ.
- LeCroy, C. W. ve Stinson, E. L. (2004). The public's perception of social work: Is it what we think it is? *Social Work*, 49(2), 164-174.
- Olin, J. (2013). The public and the profession's perception of social work. *Columbia Social Work Review*, 4(1), 92-102.
- Özdemir, Ş. (2006). Doktorların toplumsal imajı: Afyon ilinde bir araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 179-191.
- Pollack, O. (1991). Image of the social worker in the community and in the profession. *Social Work*, 106-111.
- TODAİE. (2015). Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yerel Yönetimler Merkezi Manisa İlçeleri Nüfus Listesi.
- Tower, K. (2000). In our own image: Shaping attitudes about social work through television production. *Journal of Social Work Education*, 36(3), 575-585.
- TÜİK. (2013). Seçilmiş göstergelerle Manisa. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
- TÜİK. (2014). Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları (Vol. 18616).
- TÜİK. (2015). Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları.
- Tuncay, T. ve Erbay, E. (2006). "Sosyal hizmetin temel hedefi: Sosyal adalet - Güçlendirmeye retorikten pratiğe. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 17(1), 53-69.
- Türkoğlu, İ. (2013). Sosyal devlet bağlamında Türkiye'de sosyal yardım ve sosyal güvenlik. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8(3), 275-305.
- Yenen, İ. (2012). Yazılı basında "din adamı" kimliğinin temsili. *Electronic Turkish Studies*, 7(2), 1161-1181.
- Zugazaga, C. B., Surette, R. B., Mendez, M. ve Otto, C. W. (2006). Social worker perceptions of the portrayal of the profession in the news and entertainment media: An exploratory study. *Journal of Social Work Education*, 42(3), 621-636.